

ההסכם עם איראן נראה רע ☹ אבל הוא לא

סוף פסוק

written by אלי קלוטשטיין | 26.05.2026
פורסם במקור ראשון, בתאריך 26 במאי, 2026.

עשרות דיווחים על מתווים מסוגים שונים, פרסומים על השתהות במגעים, ציוצים של הנשיא האמריקני דונלד טראמפ על הסכם קרב ובא וניסיונות אינספור של פשרה: בימים האחרונים הרשת משתוללת סביב המגעים בין איראן וארה"ב על הסכם לסיום המלחמה, וקשה לדעת אם מדובר במשהו אמיתי שאכן יקרה בעוד רגע, דיס-אינפורמציה בלתי פוסקת או הטרלה משוכללת. אי אפשר אפילו לשלול את האפשרות של ניסיון הטעיה אמריקני, בדומה לעבר, שבסופו תצא לדרך מתקפה מתואמת עם ישראל במועד מוסכם, אחרי מריחה ארוכה של המשא ומתן.

אז האם יש סיכוי למגעים הללו? מאז החלה ההתקדמות המשמעותית של הימים האחרונים, היה נדמה שקורה כאן משהו שונה מבעבר: הפערים הגדולים בין הצדדים עדיין קיימים, בדיוק כשם שהיו עוד לפני המלחמה, אך נראה שהפעם השינוי המהותי הוא הנכונות להתפשר. זה נכון בהחלט לגבי האמריקנים, אבל כנראה גם ביחס לטהרן. איראן מוכנה להתחייב ברצינות לכל הפחות לדון בגרעין ולהתחייב פומבית שלא תפתח נשק גרעיני כזה (אם מישהו מאמין לה), ואולי אף תסכים ברמה העקרונית לחסל את סכנת האורניום המועשר ולהפסיק את ההעשרה. ארה"ב מצידה תפסיר כספים לאיראנים, תסיר את המצור על מצרי הורמוז ותעניק לרפובליקה האסלאמית את חבל ההצלה שהיא כה נזקקת לו כעת.

יש עוד כמה דברים ברורים: ארה"ב בראשות טראמפ רוצה מאוד להגיע להסדר. היא מוכנה ללכת כברת דרך ארוכה מול האיראנים, לשחרר להם כספים שעד כה נמנעה מלתת להם, ולהסתפק לפחות בשלב הראשון של התהליך רק בהתחייבות כללית בעניין הגרעין ולא בהכרח בצעדים בפועל. היא אפילו מסכימה להסיר את המצור הימי על איראן ☹ שהוא אולי הכלי הכי יעיל כרגע נגד טהרן, ושבצעדיו אין באמת סיבה לראשי ההנהגה שם להתפשר בשלבים הבאים של המגעים.

טראמפ כל כך מעוניין בהסכם, עד שבציוץ שפרסם ביום שני בלילה ברשת החברתית שלו טרור' הוא פירט באילו תסריטים יסכים לקבל את פתרון בעיית האורניום המועשר לרמה גבוהה באיראן: אם עד כה דובר רק על העברתו לארה"ב, כעת הואיל הנשיא האמריקני לדון באפשרות של העברתו למדינה שלישית, ואפילו לדלל את האורניום בתוך שטחי הרפובליקה האסלאמית עצמה, תחת פיקוח של סבא"א. זהו ויתור משמעותי, שכן אף שבסופו של התהליך התוצאה לכאורה זהה, וזה משהו שאפילו יכול במידה מסוימת להיות קביל על ישראל, זהו שינוי מהותי

מהצהרות קודמות של טראמפ [2] וגם לכאורה אולי משהו שהאיראנים יכולים לחיות איתו. אך הוויתור הזה יכול לפתוח גם פתח כלשהו לרמאות איראנית, שכן השליטה בחומר נותרת בידי טהרן, ובעיקר זהו תמרור אדום בוהק שמעיד עד כמה ארה"ב חותרת להסכם.

גם האיראנים משדרים רמזים על כך שהמגעים מתקרבים לנקודה הרצויה להם. כך למשל, ההוראה לשחרר את החסימה על האינטרנט בתום כמעט שלושה חודשים מעידה על אובדן החשש בהנהגה בטהרן מתקיפה נוספת ומהשלכותיה, כמו גם מתסריט של התקוממות עממית.

עניין אחר הוא המסע של נגיד הבנק המרכזי באיראן לקטר, כדי להמשיך לדון בפרטים הקטנים של שחרור הנכסים המוקפאים. הביקור הזה לווה בפרסום שלפיו בדוחא מוכנים להעמיד קו אשראי לאיראנים במקום הכספים שארה"ב לא תשחרר [2] מה שמיד מעמיד חשש מפני הזרמה משמעותית של כספים לרפובליקה האסלאמית כמעט ללא פיקוח או תנאי. אפשר גם להזכיר את הצעדים שנוקטת איראן להקמת רשות לניהול מצרי הורמוז, שעתידה לגבות כסף מהספינות שעוברות שם. את המס הזה היא ממסגרת כ"דמי שימוש", על אף כל האזהרות האמריקניות, ובינתיים בארה"ב בוחרים לא לשבור את הכלים.

אגב, אם מישוהו מנסה לתלות את יהבו על הדיווחים הסותרים ואינספור הפרסומים המפורטים [2] והשונים זה מזה [2] על טיוטת ההסכם, חשוב להדגיש שהם לא בהכרח מרמזים על מחלוקות בין הצדדים. זה בהחלט עשוי להיות חלק מהמשא ומתן, בלוני ניסוי שכל אחד מהצדדים מפריח לאוויר, בתקווה שהצד השני ייאלץ להתפשר מרוב רצונו להגיע להסכם. הנכונות של טראמפ לוותר בעניין הטיפול באורניום המועשר מלמדת שהשיטה הזאת אפילו מצליחה.

מדוע ההסכם לא נחתם עדיין?

אז האם ההתקדמות המשמעותית בין הצדדים משמעותה שההסכם אכן עתיד להיחתם בקרוב? ומדוע זה טרם קרה, על אף האופטימיות ששני הצדדים שידרו בסוף השבוע האחרון?

יש כמה נושאים שלפי הדיווחים מעכבים עדיין את המגעים בין הצדדים, ולכאורה פוגעים באפשרות של הסכם. אלה אותם נושאים, אגב, שמראש היו נקודות מחלוקת מרכזיות, בין אם לפני המלחמה ובין אחרי שפרצה. אין פלא שגם אם הושגה התקדמות בסוגיות אחרות, העניינים האחרונים הללו נותרו לליבון בסוף התהליך. שאלת מיליון הדולר במקרה זה היא אם יהיה מי שייכנע ויוותר, ואם תושג הסכמה על כלל הסוגיות או חלקן, שתאפשר את החתימה על מזכר ההבנות.

הנה כמה סוגיות בעייתיות: הראשונה היא חוסר ההסכמה על עתיד תוכנית הגרעין האיראנית. אותה עילה שבעצם הביאה את האמריקנים לצאת למלחמה עדיין נמצאת במחלוקת בין הצדדים. לפי חלק מהדיווחים, האיראנים מוכנים בשלב הראשון רק להתחייב לדון בסוגיה ולהצהיר שלא יפתחו נשק גרעיני, בעוד שבארה"ב דורשים יותר מכך. טראמפ מעניק להם כעת אפשרות לדלל את האורניום בתוך שטח איראן, או לשלוח אותו למדינה אחרת, ושתי האפשרויות

הללו קבילות הרבה יותר בראייה איראנית מהעברתו לארה"ב עצמה.

ההצעות של טראמפ מעידות על ההתקדמות שחלה גם בתחום הזה, אך לא בטוח שהאיראנים יתקפלו ☹️ וספק אם הנשיא האמריקני ירשה לעצמו ללכת עוד כברת דרך לקראתם. אם לא יימצא לכך פתרון, הצהיר טראמפ, לא יהיה הסכם. לדעתי אפשר בהחלט להאמין לו, שכן עד היום הוא נקט קו עקבי כשהדברים הגיעו לגרעין האיראני. אין טעם לצאת לשתי מלחמות, לשלוח מפציצים יקרים כדי להשמיד חלקים מהתוכנית ולפרסם הצהרות בלתי פוסקות, רק כדי לסגת ברגע האחרון.

סוגיה אחרת היא קצב והיקף שחרור הכספים המוקפאים לאיראנים, לצד ביטול העיצומים שהוטלו עליהם בגין תוכנית הגרעין. האיראנים דורשים לקבל מיד, לפי הדיווחים, כ-12 מיליארד דולר מהנכסים המוקפאים שלהם בחו"ל ולהסיר חלק מהעיצומים שהוטלו עליהם, ובהמשך לקבל עוד כספים. מנגד, ארה"ב מוכנה לשחרר את הכספים הללו רק בהמשך הדרך ובהדרגה. סכומים כאלה, כמובן, יסייעו מאוד לאיראנים, אחרי חודשים של חנק כלכלי. 12 מיליארד דולר מהווים כ-20 אחוזים מהתקציב השנתי של איראן, כך שמדובר בסכום משמעותי מאוד, שיכול גם לעזור להם בשיקום המערכים הצבאיים שנפגעו במלחמה.

כנראה ניתן לפתור לפחות את סוגיית הנכסים המוקפאים, במיוחד בעזרת סיוע והתחייבויות קטאריות. כזכור, דוחא הייתה זו שהעבירה כספים לחמאס בעזה רק כדי לשבור את המשבר מול הרצועה, וגם אז היו אלה סכומים לא קטנים. ייתכן שבתמורה להטבות שונות, כולל הבטחת חסינות מאיראן, היא תסכים לעשות זאת פעם נוספת. פרסומים על כך בתקשורת האיראנית מחזקים את קו המחשבה הזה.

מכשול אחר הוא אופן הניהול של מצרי הורמוז: האם המצרים ייפתחו, בהתאם לדרישה האמריקנית ובדומה לכל מעבר מים בינלאומי אחר, או שאיראן תצליח לכפות את תנאיה שם ולגבות דמי כופר מכל ספינה? האם יסכימו האמריקנים שכך טהרן "תשופה" על נזקי המלחמה? באופן אירוני, אף שסוגיית המצרים היא העילה המיידית להסכם המתגבש, גם עליה יש עדיין מחלוקות, והיא טרם נפתרה עד הסוף.

שאלת לבנון היא בעיה אחרת, ובכלל הקישור שאיראן מנסה לעשות בין תום הלחימה לבין יתר הזירות באזור. ישראל מתעקשת שלא תנצור את האש בלבנון, וכי חיזבאללה עבר את הגבול ויש לתקוף אותו ביתר עוצמה. איראן, מצידה, הציבה זאת עד כה כקו אדום ☹️ ואף הצליחה במטרתה לגרום לאמריקנים לחייב את ישראל במגבלות נוקשות בארץ הארזים. עניין מעמדה של "הפסקת האש" מול ביירות עשוי להיות מכריע במגעים, וההתפתחויות של הימים האחרונים אולי יסכנו את עתיד המשא ומתן.

הסכם הוא לא סוף פסוק

ומה אם יצליחו איראן וארה"ב להתגבר על המחלוקות ולהגיע להסכם? גם אז, חשוב להדגיש,

אין זה סוף פסוק. מדובר בינתיים בהסכם מסגרת זמני, קצוב בזמן ל-30 עד 60 ימים, שמתווה מסגרת ראשונית לכל הסדר סופי. הוא מעניק לצדדים הארכה של הפסקת האש, וכן אפשרות לשאת ולתת על הסדרים מוסכמים לדרכי היישום בפועל של הסעיפים השונים. בה בעת, הוא גם עשוי להיות מבחן אמיתי לסבלנות של הצדדים, ובשלב הראשוני בעיקר יספק צינור חמצן משמעותי לאיראן.

אך במהלך התקופה הראשונית המגעים עדיין יכולים להתקע. בראש ובראשונה, המצב בלבנון יכול להביא כאמור לפיצוץ אם האיראנים ימשיכו להתעקש על הקישור בין הזירות, ואם חיזבאללה לא יפסיק לנסות לפגוע בישראל. בירושלים כבר לא מוכנים להבליג יותר אל מול המחיר שמשלם העורף, הפגיעה בחיילי צה"ל, הלחץ הציבורי הכבד וגם קולות שנשמעים מהצבא. הבכירים האמריקנים שהתבטאו בעניין בתקשורת נראים כמי שנותנים גיבוי ליוזמה התקפית ישראלית נרחבת.

ישראל מתעקשת על חופש פעולה בלבנון, ואף שאיראן הצליחה לגרום לטרמפ לכפות מגבלות על ישראל ^[2] יש דברים שגם בירושלים לא יוכלו להבליג עליהם. ממילא, חשוב להדגיש שלא בטוח שהאיראנים ירצו לסכל הסכם רק בגלל הסוגיה הזאת, שעל אף חשיבותה היא עודנה צדדית. בעבר הם איימו לא להגיע לשיחות המשא ומתן בפקיסטן אם ישראל לא תנצור את האש בלבנון, ובכל זאת התקפלו והופיעו אליהן. יכול מאוד להיות שגם כעת יוותרו על הסוגיה הזאת, אם ידחקו אותם לקיר.

מלבד זאת, גם אירועים מתגלגלים בשטח יכולים לייצר הסלמה לא מכוונת. הרי המצור על מצרי הורמוז עודנו בתוקף, ובימים האחרונים היו כמה תקריות באזור ^[3] כגון הירי וההרג של אנשי משמרות המהפכה שניסו להטמין מוקשים (גם אם טרם ברור לחלוטין מתי זה קרה), או הטענות האיראניות על ירי לעבר כלי טיס באזור והפלת כטב"מים אמריקניים. ההצהרות הלוחמניות של שני הצדדים, בין מצד טראמפ ובין מצד בכירים איראנים, בוודאי לא מוסיפות לאווירה החשדנית. אם התקריות בשטח יימשכו, זה יכול לייצר דינמיקה לא ברירה למגעים.

לבסוף, אפילו אם ייחתם ההסדר, אי הבנות שונות, חזרה מהסכמות ויישום לא מוצלח של סעיפיו יכולים לדרדר בחזרה את הצדדים לעימות, לעורר את האיבה מחדש ולהביא להסלמה. אם למשל האמריקנים לא ישחררו כספים בקצב שהאיראנים רוצים, הללו יכולים להחליט "לפוצץ את העסק". מהצד השני, אם טהרן לא תעמוד בציפיות של ארה"ב ביחס לתוכנית הגרעין, סביר להניח שלא ניתן יהיה להתקדם להסכם קבע לתום המלחמה. כאמור, אם יוסר מעליה המצור במצרי הורמוז, יפחתו התמריצים שלה לוותר או להיכנע לתכתיבים אמריקניים.

טראמפ רתם את העגלה לפני הסוסים

היה וייחתם הסכם המסגרת המדובר בתקשורת, ראוי לשאול אם מדובר בהישג טוב או בכישלון רע. האם הוא נתפס באופן חיובי מבחינתנו או בראייה אמריקנית? האם הוא טוב לאיראנים? עוד לפני כן, חשוב להדגיש שמטבעו של משא ומתן, קשה למצוא נוסחה מוסכמת שמעניקה

ניצחון לצד אחד בלבד. מגעים כאלה מאלצים את הצדדים לוותרים ופשרות, בניגוד למשל למצב שבו הצד המנצח מכתוב הסכם כניעה.

ואכן, יש דברים חיוביים שאפשר להצביע עליהם בהסכם המסתמך: ראשון לכול הוא פוטנציאל ההסרה או הדחייה המהותית של סכנת הגרעין האיראני. בסופו של יום זה העניין העיקרי שטרמפ יצא בגינו למלחמה, והוא התחייב לפתור אותו בדרך כזו או אחרת. הוא גם הבטיח שלא יקבל הסכם בנוסח ממשל אובמה, ואפשר לקוות שכך אכן יהיה.

ובכל זאת, גם כאן ישראל לא יכולה לנוח על זרי הדפנה, ועליה כל העת לבחון אם טהרן אינה מפתחת בסתר תוכנית גרעין צבאית. לצד זאת, הנזק שנגרם בשני סבבי המלחמה להון האנושי שהפעיל את התוכנית, מתקני ההעשרה ומרכזים חשובים אחרים של הגרעין, יכול להצטרף להגבלות שיוטלו על איראן כעת ולהרחיק מאוד את הסכנה של פיתוח פצצת אטום.

הישג אחר, לפחות בראייה אמריקנית, הוא פתיחת מצרי הורמוז. זו עשויה להקל את הלחץ על טראמפ בזירה הפנימית והבינלאומית, לשחרר את ה"פקק" של מחירי הדלק, ולנטרל את אחד המוקשים העיקריים שכרגע מעיבים על ניסיונות התיווך בין הצדדים.

הרחבת הסכמי אברהם, ניסיון נוסף של האמריקנים לקצור הצלחות מההסכם, בינתיים דווקא לא מסתמנת כמשהו שעתיד להתממש. הרעיון של טראמפ לכפות על מדינות מוסלמיות להצטרף להסכמי אברהם זוכה לכתף קרה, ושתיים משלוש המדינות העיקריות שהנשיא הזכיר ^[2] ערב הסעודית ופקיסטן ^[3] כבר שפכו מים צוננים על הרעיון. בכיר סעודי תדרך בתקשורת כי ללא שינוי ביחס לסוגיה הפלסטינית והבטחת הקמתה של מדינת הרש"פ מהלך כזה לא יקרום עוד וגידים, ואילו שר ההגנה הפקיסטני הצהיר בגלוי כי אסלאמבאד אינה בוטחת בישראל, וכי לא תצטרף לברית כזו.

בהקשר הזה, ייתכן שטרמפ רתם את העגלה לפני הסוסים. דווקא ברית ביטחונית שקטה יותר, ולא הסכם גלוי, היה מאפשר למדינות כמו ערב הסעודית יותר מרווח לתמרון ואפשרות להצטרף בקלות.

שימו לב לאותיות הקטנות

לצד הנקודות החיוביות, אסור לנו לייפות את המציאות: יש בהסכם הנוכחי הרבה דברים רעים לישראל, לארה"ב ולאזור כולו. לפני הכול, אין כל התייחסות בדיווחי התקשורת לכך שההסכם יכול לאלץ את עניין הטילים ^[4] כזכור, אחד הנושאים שהוצבו כמטרה של ארה"ב בתחילת המלחמה ^[5] או הסיוע האיראני לארגוני הפרוקסי שלה באזור. אף שישראל וארה"ב טענו שהשמידו את מערך ייצור הטילים, וכך נטרלו את יכולתה של איראן לחדש בזמן הקרוב את המלאי שברשותה, סביר להניח שעם הזמן תצליח טהרן לשקם את המערך כולו. הסכנה הזאת, לפיכך, כלל לא נעלמה, והיעדר ההתייחסות אליה מעמיד את ישראל וגם מדינות אחרות באזור תחת איום חמור.

יתרה מכך, במובנים רבים ההסכם לתום המלחמה במתכונת הנוכחית פירושו זניחה של האפשרות להדיח את השלטון האיראני § שבעת מצוי במצוקה קשה שרק הולכת וגוברת. מצבו הכלכלי רע מאוד, ואף שהוא מצליח להחזיק מעמד ומתמחה בהישרדות במצבי לחץ כאלה, לא בטוח שתהיה אפשרות טובה יותר לדחוק את העם להדיח אותו.

ארה"ב וישראל אמרו שייצרו את התנאים המיטביים שיאפשרו לעם האיראני לצאת לרחובות, וזה לא קרה. אם בעבר טראמפ אפילו ניסה להילחם למען המפגינים או למנוע הוצאות להורג שלהם, כעת הופכים עונשי המוות § גם של מי שהשתתפו במחאות ינואר § למאורע יומיומי ברפובליקה האסלאמית, ואיש אינו פוצה פה על כך.

ללא החלפת המשטר, יש להדגיש, טהרן צפויה לנסות לפתח כל העת דרכים אחרות לפגוע בישראל. כל עוד האייתוללות ומשמרות המהפכה הקיצוניים שם, לא צפוי לנו שקט. שחרור הכספים הרבים, לצד מתן קרש הצלה לשלטון עצמו, יאפשרו לאיראן לשקם מחדש את המערכים הצבאיים שלה ולהוציא עוד מימון לפרוקסי § ולהגדיל את הסכנה האסטרטגית שנשקפת לישראל.

אחת הבעיות הקשות של ההסכם היא המסר שחבוי בו, שאומר לאזור כולו כי גורם תוקפן, ששיגר טילים וכטב"מים על כל מדינות האזור ללא אבחנה § כולל לעבר מתקני אנרגיה ואפילו תחנת כוח גרעינית § יוצא לבסוף נשכר. איראן תצא מהמלחמה הזאת ככוח אזורי: היא הצליחה לחסום את מצרי הורמוז ואינה משלמת על כך מחיר בזירה הבינלאומית, שרדה מאבק מול הצבא העוצמתי בעולם שחבר לישראל, וגם הצליחה לכופף את האמריקנים. מצב כזה יבהיר לכל מדינות האזור כי היא גורם שכדאי להתחבר אליו, כי אחרת איש לא יגן עליך מפגיעתו.

יש עוד בעיות בהסכם, אבל חשוב לציין גם כי אלה רק הסוגיות העקרוניות § בעוד שהרבה מאוד תלוי גם באותיות הקטנות. האופן שבו ינוסח ההסכם, בעיקר בתחום הגרעין, יקבל חשיבות מכרעת. כיצד יתבצע תהליך הדילול או ההעברה של האורניום המועשר, ואיזו כמות ממנו תנוטרל? איך סבא"א יהיה מעורב בפיקוח, ואילו מנגנונים ייקבעו כדי לוודא שאיראן אינה מרמה את ארה"ב, וממשיכה לפתח את תוכנית הגרעין בסתר? האם יש דרך למנוע ממנה לנצל את הכספים לקידום טרור ובניית הטיילים? עד כמה תיכבל ישראל באפשרויות הצבאיות שלה מול איראן או אפילו בזירות אחרות, ומה תהיה ההשפעה על המאבק נגד הפרוקסי האיראני?

לשאלות האלה יש הרבה מאוד חשיבות, והתשובה להן תסתתר בין סעיפי ההסכם. אם יתברר שבדומה להסכמים אחרים שסגר הנשיא טראמפ מאז תחילת כהונתו הנוכחית הוא מלא ביותר חורים מגבינה, הרי שלא לחינם יצא הקצף של בכירים רפובליקנים בארה"ב נגדו מאז שבת. מצב כזה בהחלט צריך להדאיג אותנו כאן גם בישראל, שכן יש לו השלכות שליליות עלינו.

בשורה התחתונה, ברור שישראל אינה שבעת רצון מההסכם הזה. נראה שיש תמימות דעים כמעט מוחלטת בארץ על כך שהוא אינו טוב, אך מצד שני אנו שומרים על שתיקה ממגוון סיבות טובות. יש לממשלה צורך להכיר טובה לטראמפ על הסיוע שהעניק לנו והמאבק הבלתי מתפשר

המשותף נגד הציר האיראני, שעד כה טרם נראה כמוהו. אפילו אם יחתם הסכם, וכמובן גם במצב שלא, אסור לנו להיקלע לעימות מול האמריקנים. הממשל הזה ידידותי מאוד לישראל, וספק אם נראה עוד כמוהו. כדאי לנצל עד הסוף את ההזדמנות הזאת, שיש לה פוטנציאל בשלל תחומים.

חשוב לא פחות הוא הדימוי הישראלי: אחרי ההאשמות כאילו גררה את ארה"ב למלחמה לא לה, ישראל מעוניינת לא להיראות כמי שמסכלת גם כעת כל אפשרות של פתרון. בירושלים מעדיפים לשבת בשקט, להניח לתהליך להתנהל ולהתבשל, ולקוות שייכשל בשל עומק הפערים בין הצדדים והחשד ההדדי. בכל מקרה אנו מתכוננים לסיבוב נוסף מול האיראנים, בין אם יהיה ממש כעת, או אם יהיה במעלה הדרך, בעוד כמה שנים.

זו לא בהכרח דרך הפעולה הנכונה, ויש יתרונות וחסרונות גם לאפשרויות אחרות. בשלב הזה השתהות המגעים מעוררת תקווה בישראל, וניתן לייחל כי הנשיא טראמפ יעדיף אפילו להמשיך במשא ומתן עקר עוד כמה שבועות, אפילו עד תום המונדיאל, ובלבד שלא יחתום על הסכם גרוע. התסריט הזה טוב עשרות מונים מההסכם שמונח כעת על שולחן הדיונים, וטראמפ הבטיח שלא יחתום על הסכם גרוע. בעבר הוא עמד במילתו, ואפשר להניח שיעשה זאת גם כעת.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.